

๔.๑๒ สุขภาพปัญญา^{๑๐}

ข้อที่/เนื้อหา	เจตนารมณ์/ความหมาย
หลักการสำคัญ ๑. การปฏิบัติเพื่อสุขภาพปัญญาอาจสัมพันธ์หรือไม่สัมพันธ์กับศาสนาก็ได้ แต่หากการปฏิบัตินั้นนำไปสู่การยกระดับความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ขึ้น ก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติเพื่อสุขภาพปัญญา	- ทุกๆ ศาสนามุ่งพัฒนาคนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น ดังนั้น การประพฤติปฏิบัติทางศาสนาใดๆ จึงเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาสุขภาพทางปัญญา อย่างไรก็ตาม มีคนจำนวนไม่น้อยที่มีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสุขภาพทางปัญญาโดยมิได้อิงกับแนวทางปฏิบัติตามศาสนาใดๆ
๒. สุขภาพปัญญามีความหลากหลายผันแปรไปตามปัจจัยต่างๆ มากมาย ดังนั้น ไม่เพียงนิยามสุขภาพปัญญาให้มีความหมายแคบจนเกินไป เพราะอาจทำให้นิยามนั้นใช้ได้เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง บริบทใดบริบทหนึ่ง รวมทั้งยังอาจเป็นการจำกัดเสรีภาพของกลุ่มอื่นๆ ได้	- เนื่องจากมนุษย์นั้นมีคุณลักษณะและพัฒนาการที่แตกต่างกัน จึงมีเงื่อนไขของการเข้าถึงสุขภาพปัญญาที่แตกต่างกันด้วยเพศ วัย สภาพร่างกาย ฯลฯ การเข้าถึงสุขภาพปัญญาจึงมีทั้งลักษณะร่วมและแตกต่างกันไปในเวลาเดียวกัน และเพื่อให้การเข้าถึงสุขภาพปัญญามีความหมายเป็นเรื่องพิเศษเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะทำให้ยากแก่การเข้าถึงของกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นในการพัฒนาด้านสุขภาพปัญญา จึงควรพิจารณานิยามของคำว่า “สุขภาพปัญญา” อย่างรอบด้าน ครอบคลุมกลุ่มต่างๆ หรือบริบทต่างๆ ด้วยความเป็นธรรม โดยปราศจากอคติหรือความลำเอียงใดๆ

^{๑๐} “ปัญญา”ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ หมายถึงความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเพื่อพ่อแม่ มนุษย์ที่มีความรู้ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น โดยการใช้ทั้งเหตุผลและความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันอย่างที่เข้าถึงสุขภาพปัญญา ทั้งจากการฝึกฝนในชีวิตประจำวันและในโอกาสอันพึงแสดงออก จึงจะนำพาไปสู่สังคมที่มีสุขภาวะในมิติทางปัญญาด้วย

ข้อที่/เนื้อหา	เจตนารมณ์/ความหมาย
๓. สุขภาพปัญญา สัมพันธ์กับสุขภาพทางกาย ทางจิต และทางสังคม และมีทั้งมิติแนวตั้งคือการเชื่อมโยงมนุษย์กับศรัทธาความเชื่อ อุดมคติหรือคุณค่าสูงสุดที่ตนยึดถือ และมิติแนวราบ คือการเชื่อมโยงมนุษย์กับสรรพสิ่งรอบตัว ดังนั้น การบรรลุซึ่งสุขภาพปัญญาจำเป็นต้องมีความสมดุลกันทั้งในมิติแนวตั้งและแนวราบ	- สุขภาพปัญญาเป็นอีกมิติหนึ่งของการมีสุขภาพดีอย่างเป็นองค์รวม เมื่อมีสุขภาพกายและสังคมที่ดี ย่อมส่งผลไปถึงสุขภาพทางปัญญาที่ดีไปด้วย และเพื่อให้การพัฒนาด้านสุขภาพปัญญาเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิผล จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาภายในของระดับปัจเจกบุคคล(แนวตั้ง) ควบคู่ไปกับการพัฒนาในเชิงสังคมและภาวะแวดล้อม(แนวราบ) ด้วย
ภาพพึงประสงค์ ๑. ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน มีความรู้ความเข้าใจในนิยามมิติสุขภาพปัญญาที่ตรงกันและให้ความสำคัญกับการเปิดพื้นที่ให้มีกิจกรรมหรือปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมมิติสุขภาพปัญญาทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคมวงกว้างอย่างสอดคล้องกับวัย เพศ และสถานะของบุคคล รวมไปถึงสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ของแต่ละกลุ่มบุคคลหรือชุมชน	- เพื่อให้สังคมไทยเกิดความเข้าใจในภาพรวมของมิติสุขภาพปัญญาที่สัมพันธ์ไปกับสุขภาพในมิติอื่นๆ พร้อมกับเกิดความตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพปัญญา

ข้อที่/เนื้อหา	เจตนารมณ์/ความหมาย
๒. รัฐกำหนดให้มีแนวทางในเชิงนโยบายและกลไกในเชิงโครงสร้างที่ทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่จะเอื้อให้บุคคลพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อเข้าถึงสุขภาพในมิติทางปัญญา	- เพื่อให้เกิดกลไกในเชิงโครงสร้าง ที่จะทำให้ทุกภาคส่วนในสังคมไทยสามารถมีช่องทางในการนำเรื่องสุขภาพปัญญามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพด้วย พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพปัญญา
๓. รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องมิติสุขภาพปัญญา โดยการสนับสนุนให้มีระบบข้อมูล องค์ความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น รวมทั้งทรัพยากรต่างๆ ที่จะทำให้คนไทยมีโอกาสในการเข้าถึงมิติสุขภาพปัญญา	- เพื่อให้การเข้าถึงสุขภาพปัญญาของคนไทย มีต้นทุนที่ต่ำและไม่ติดขัดจากปัญหาการขาดแคลนความรู้ โอกาสและทรัพยากร ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างระบบฐานข้อมูล รวบรวมองค์ความรู้ ทำการศึกษาวิจัย และสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้เพื่อเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรต่างๆ เพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

